

בעל המלאה

מצב זה נעלם במוצאי יומי הבחירות לכנסת השישית. רפ"י הובסה שוק על ירך, ירדה מן הפרק כסכנה מוחשית. שום סכנה אחרת לא נראתה באופק, הזמן היה כשר לעריכת חשבוני נזת פנימיים.

כמעט למחרת היום החלו הסיכסוכים המוסחיים בין אשכול, שניצור באשתו ובקבוצת יועציו, לבין הטרויקה, שגייסה לשירותה גם את ישראל גלילי. האישי הקובע במערך זה היה פינחס ספיר.

למי צילצלו הטלפונים?

ראשית מערכת הבחירות לכנסת השישית צילצלו הטלפון בביתו של אחד התעשיינים העשירים ב"א.ר.

בצד השני של הקו נשמע מיבטאו המיוחד, שאין שני לו, של שרהאוצר, פינחס ספיר. ספיר אינו יודע לבטא את האות למ"י, אומר "וו" במקום "לא", "ממשה" במקום "ממשלה".

"שמעתי שאתה רוצה לתרום לקרן הבחירות של ה" מערך", אמר ספיר בטלפון.

התעשיין השיב בנימוגים. הוא ידע כאיש הנוטה לימין. ספיר שיסע את דבריו. בנימתו העממית הגסה סיכם: "אז נגיד המשיים אלף?"

האישי ידע שזו פקודה. הוא גם ידע כי כל פעולותיו קשורות בחסדו האישי של פינחס ספיר. בלי ספיר לא יקבל הלוואות, רישיונות, אישורים של מיפעל מאושר. הוא השיב בחיוב.

שיחה זו היתה אופיינית למאות שיחות דומות. פינחס ספיר גבה את מחיר כל החטיבות והזכויות שחילק במשך השנים, כשרי האוצר וכשרי המיסחריהתעשייה.

כך יצר ספיר, כמו ידיו, כראש מטה הבחירות של המערך, את המציאות הנוקשה שעמדה מאחורי הבלופים של מערכת הבחירות: הכסף.

מעטים יודעים כמה הוציאה מפא"י על הבחירות. האומדנה הזהירה ביותר, זו של יוסף אלמוגי, מומחה ממדרגה ראשונה שניהל את המערכה הקודמת של מפא"י, מגיעה ל" 100 מיליון לירות. אחרים הגיעו ל" 150 מיליון ומעלה.

ביום כסף זה היה מאמץ כביר, וספק אם תוכל אפילו מפא"י לחזור עליו ארבעים שנה. אך הוא מלא את תפקידו: ביום הבחירות פעל מכבש עצום, ממטולה עד אילת, והוא דרס את המפלגות האחרות, שהוציאו רק עשרות מיליונים.

נוסף על המיליונים שהוציאה מפא"י עצמה, הוצאו מאות מיליונים על ידי מנגנון המדינה, שגם עליו שלט ספיר. כמעט לכל קבוצה של בוחרים ניתן משהו — סיווג חדש, שכר גבוה יותר, סובסידיות. כך התנהלו ה" בחירות באחירה של פרוספריטי ושביעות רצון, שהיתה כוזבת ומלאכותית, אך יעילה מאד.

כאשר האזין מטה הבחירות של המערך, במוצאי יום הבחירות, לבשורת הנצחון אשר ממדיו הפתיחו גם אותו, לא היה כלב איש ספק מיהו המנצח האמיתי: פינחס ספיר.

מלך בכפר סבא

זתה שיחה טלפונית, ומאות דומות לה, בא הוכיחו רק פניין בא נצחונה של מפא"י בבחירות, נצחון שהטביע את חותמו על תשכ"ז.

הן הוכיחו גם את עובדת היסוד של המשק הישראלי, זאת הכוח העצום שמשק זה נותן בידי פינחס ספיר.

משק זה בנוי כולו על זרם בלתי פוסק של הון מחו"ל. הורם המתבטא בגודל הפער במאזן המסחרי של המדינה, הנסתר במקורות חוץ. הוא מגיע לכדי חצי מיליארד דולאר לשנה. כלומר: סכום של אלף דולאר לכל משפחה ישראלית לשנה.

אולם לא כל משפחה ישראלית מקבלת בשנה אלף דולאר, לא במישרין ולא בעקיפין. המחצית התחתונה של האוכלוסיה מקבלת לאין שיעור פחות. העשירית העליונה מקבלת לאין שיעור יותר.

מכיוון שהממשלה היא המחלקת את הכסף, מרוכז בידיה כוח עצום.

כוח זה אינו כפוף לשום חוק, וגם לא לביקורת הכנסת. חוקי ישראל, שנתקבלו על ידי הכנסת הצטיינת בהשראת מפא"י, משאירים כל החלטה מעשית לראות עיניו של השר. אין החוק קובע אפילו קריטריונים אובייקטיביים המחייבים את הממשלה.

פירוש הדבר כי הממשלה מספלת בכל מיקרה לחוד — מאשרת לבעל מיפעל אחד את אשר היא מסרבת לבעל מיפעל שני, נותנת לגיימי לוי מיליונים להקמת מיפעל ומסרבת לתת אף אגורה אחת למתחרהו, קובעת שומה של מאה אלף ל"י לפלוני ומסדרת עם פלמוני על רבע הסכום הזה.

זהו מהות מישטר החלוקה. המישטר הפרויטקציוניסטי, שאין דומה לו בעולם.

בשני עשורים, ישימו לאל כל תקווה שלו לרשת את ירושת דור הוותיקים.

ספיר מילא מפתח בהתפוצצות פרשת לבון. ב" המשך הפרשה עזרה גדולה לשבור את המיתוס של בן גוריון. הפרשה אמנם נסתיימה בנצחון בן גוריון וצעיריו, אך היה זה נצחון פירוהו. מרכז הכובד במפלגה עבר ל" טרויקה זו.

כמה היה כוחה?

מפא"י היא אגודה מקצועית של שליטים. אין בה גושים קבועים. אינטרסים חולפים יוצרים התחברויות חולפות. לכן יכולה להיות בה השפעה מכרעת לקב"י צה מגובשת, אפילו קטנה, הפועלת בתיאום מתמיד, היודעת מה היא רוצה.

חוץ מקבוצת הצעירים של בן גוריון, שלא יכלה כלל לתכנן את מעשיה, מפני שהיתה תלויה כולה בשגיגות של בן גוריון ואף היתה מסוכסכת בתוך עצמה, היתה הטרויקה הגוף היחיד במפא"י שהצטיין בתכונות אלה. הטריאומיראט נהנה מיוקרתה האישית של גולדה, מכשרונו של ארן לעטוף כל דבר במעטה עבה של מליצות ציוניות חסודות. אך עיקר כוחה היה כוחו של פינחס

שבוע הראשון של תשכ"ז מונה איסר הראל ליועץ מיוחד של ראש הממשלה. כעבור עשרה חודשים יצר את אחת הפרשות הגדולות של השנה. הוא התפטר בטריקת דלת, פתח במערכה שנועדה להוכיח כי לוי אשכול מביא את המדינה אל עברי פי פחת, בגלל חולשת אישיותו וחוסר-מנהיגותו.

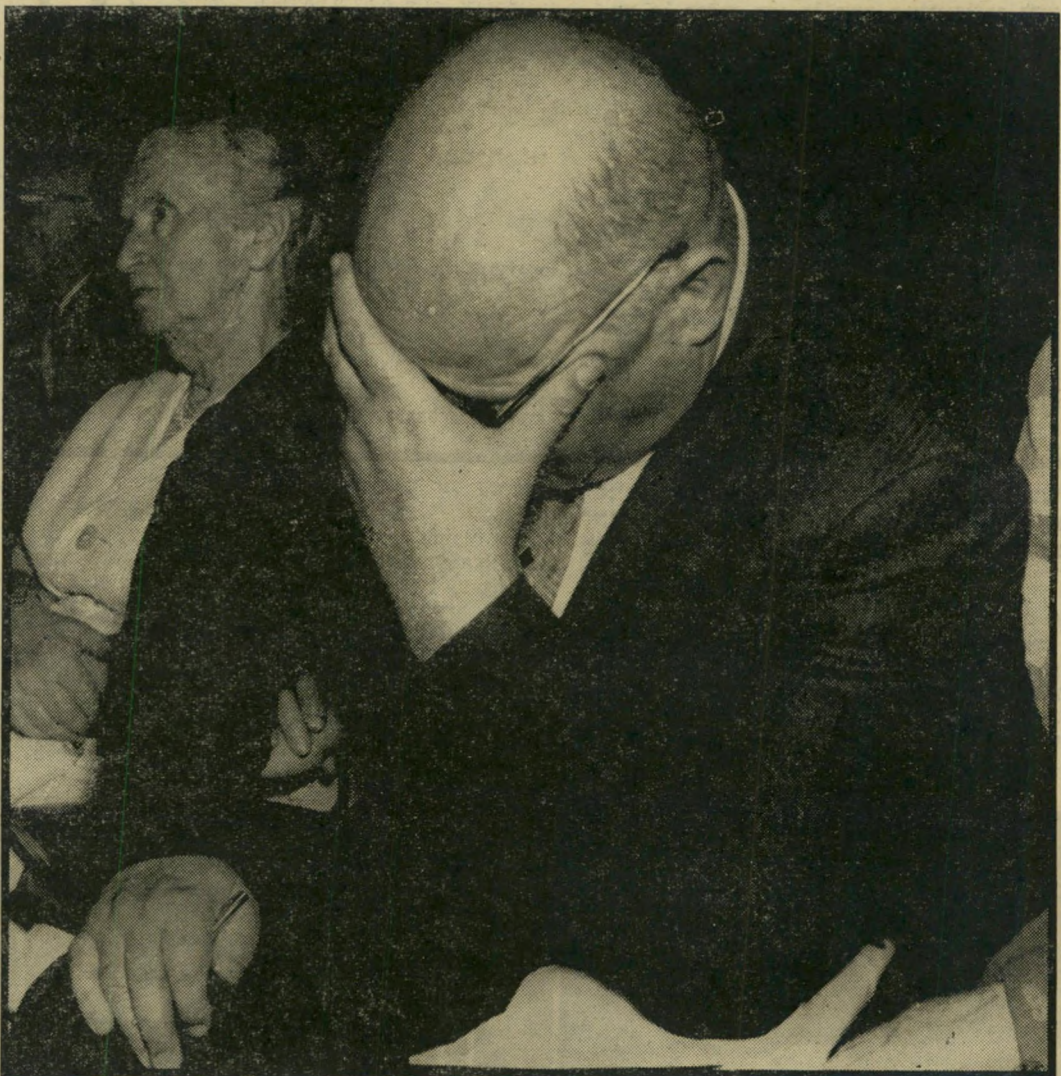
אין ספק כי איסר הראל פעל בכנות, לפי הבנתו, וכי לא ראה את עצמו כשליחו של איש.

אך נסיבות הפרשה כולה גילו לעיני המדינה כולה עובדה פוליטית חדשה: מול לוי אשכול קמה טרויקה חדשה. טרויקה זו, שתמכה ועודדה את הראל.

במרכזה של טרויקה זו עמד פינחס ספיר.

טרויקה ישנה וחדשה

למעשה הא היתה זאת טרויקה חדשה כלל. היא היתה המשך של גוף אשר מילא תפקיד מכריע בכל השנים האחרונות — בפרשת פינחס לבון, איש השנה

עצת הדיכונם חזר: "שים עין על האיש ההוא עם הקרחת והאשקפיים!"

ספיר — האיש שהחזיק את ידו על קופת המדינה ועל קופת כל בעל מיפעל פרטי בישראל.

גודלה הביאה להתפטרותו של בן גוריון בקיץ 1963, ובכך החניקה באיבן את תקות צעיריו להשתלט על ה" מדינה מתהליך אוטומאטי. הטרויקה בחרה בלוי אשכול כיו"ר.

אשכול עצמו לא היה שייך מעולם לטרויקה עצמה. הוא היה ניטראלי בכל המאבקים, הקפיד להימנע תמיד בדיוק באמצע של כל מחלוקת. תכונה זו הפכה אותו ליורשיהעצר האירואלי, ולא היה כל קושי להמליכו במקום בן גוריון.

כל עוד היתה צפויה סכנה מצד בן גוריון, החזיקה הברית בין אשכול והטרויקה מעמד. אשכול שימש מטרה להתקפות ההזון של בן גוריון, והוא השיב מלחמה שעה. הטרויקה תמכה בו בכל כוחה.

תשכ"א; בהתפטרות בן גוריון, איש השנה תשכ"ג; בעלייתו לשלטון של לוי אשכול, איש השנה תשכ"ד; ובפרישתו ממפא"י של בן גוריון, איש השנה תשכ"ה.

טרויקה זו היתה מורכבת מגולדה מאיר, זלמן ארן ופינחס ספיר.

גולדה היתה התכנית בחבורה. היא הצטרפה אליה מפני ששנאה את שמעון פרס, שהסך את משרד הבטחון למרכז מדיני של הממשלה ורוקן מתוכנו את משרד החוץ שלה.

ארן היה האידיאלוג במשולש. הוא הצטרף מפני שראה את עצמו כמגן הגורדיה הישנה של מפא"י, שומרת ה" ערכים של ימי הבראשית, אשר צעירי בן גוריון זממו לחסלה.

פינחס ספיר היה איש הקופה. הוא היה אויבם המושבע של שמעון פרס ומשה דיין, עוד מהימים כשספיר כיהן כמנהל כללי של משרד הבטחון. יתכן גם שהבין כי עליית דיין, הצעיר ממנו בעשור אחד, ועליית פרס, הצעיר ממנו